భారత స్టీల్ రంగం: స్వయం సమృద్ధి దిశగా అడుగులు (PIB ముఖ్యాంశాలు)

భారతదేశం ప్రస్తుతం ప్రపంచంలో **రెండవ అతిపెద్ద ఉక్కు (Steel) ఉత్పత్తిదారుగా** మరియు వినియోగదారుగా కొనసాగుతోంది. దేశ ఆర్థిక వృద్ధిలో ఇది ఒక కీలకమైన "సన్‌రైజ్ సెక్టార్" (Sunrise Sector).

---

1. ప్రస్తుత స్థితిగతులు (CURRENT STATISTICS & RANK):

- **ర్యాంక్:** 2018 నుండి ప్రపంచంలో **2వ అతిపెద్ద** క్రూడ్ స్టీల్ ఉత్పత్తిదారు.
- **ఉత్పత్తి పెరుగదల:** క్రూడ్ స్టీల్ ఉత్పత్తి 2014-15లో 88.98 MT (మిలియన్ టన్నులు) ఉండగా, 2025-26 నాటికి **168.4 MT** కి పెరిగింది.
- **వినియోగం:** ఫినిష్డ్ స్టీల్ వినియోగం 2025-26లో **163.7 MT** కి చేరింది. మౌలిక సదుపాయాల కల్పన దీనికి ప్రధాన కారణం.

---

2. ప్రభుత్వ విధానాలు మరియు పథకాలు (KEY POLICIES & SCHEMES):

- **నేషనల్ స్టీల్ పాలసీ (2017):** 2030-31 నాటికి క్రూడ్ స్టీల్ సామర్థ్యాన్ని **300 MTPA** కి పెంచడం దీని లక్ష్యం. ప్రస్తుతం ఇందులో 66% లక్ష్యాన్ని భారత్ చేరుకుంది.
- **PLI స్కీమ్ (Specialty Steel):** ప్రత్యేక ఉక్కు తయారీ కోసం ప్రభుత్వం ₹6,322 కోట్ల ఆర్థిక కేటాయింపులతో PLI పథకాన్ని ప్రారంభించింది. దీని ద్వారా దిగుమతులపై ఆధారపడటం తగ్గుతుంది.
- **DMI&SP పాలసీ:** ప్రభుత్వ సేకరణలలో (Procurement) దేశీయంగా తయారైన ఇనుము మరియు ఉక్కు ఉత్పత్తులకే ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం.
- **మెల్ట్ అండ్ పోర్ రూల్ (Melt and Pour Rule):** ఉక్కు తయారీ ప్రక్రియ మొత్తం (మొదటి దశ నుండి చివరి వరకు) భారత్ లోనే జరగాలని నిర్దేశించే నిబంధన.

---

3. గ్రీన్ స్టీల్ మరియు డీకార్బనైజేషన్ (GREEN STEEL & DECARBONIZATION):

- **లక్ష్యం:** 2070 నాటికి నెట్ జీరో (Net Zero) ఉద్గారాలను సాధించడం.
- **గ్రీన్ స్టీల్:** శిలాజ ఇంధనాలకు బదులుగా **గ్రీన్ హైడ్రోజన్** వంటి పర్యావరణ హిత ఇంధనాలను వాడి తయారు చేసే ఉక్కు.
- **గ్రీన్ స్టీల్ టాక్సోనమీ (2024):** గ్రీన్ స్టీల్ ప్రమాణాలను అధికారికంగా గుర్తించిన మొదటి దేశం భారత్. 2.2 టన్నుల CO_2e కంటే తక్కువ ఉద్గారాలు ఉంటే దానిని గ్రీన్ స్టీల్ గా పరిగణిస్తారు.
- **CCUS (Carbon Capture, Utilization, and Storage):** ఉద్గారాలను తగ్గించేందుకు బడ్జెట్ 2026-27 లో ₹20,000 కోట్లు కేటాయించారు.

---

4. వాణిజ్యం మరియు ఎగుమతులు (TRADE & EXPORTS):

- **ఎగుమతులు:** 2025-26లో ఫినిష్డ్ స్టీల్ ఎగుమతులు **35.8%** పెరిగాయి.
- **దిగుమతులు:** దిగుమతులు గణనీయంగా **46.47%** తగ్గాయి.
- **ప్రధాన దేశాలు:** భారత్ నుండి ఉక్కును దిగుమతి చేసుకునే ప్రధాన దేశాలు - **వియత్నాం, బెల్జియం మరియు తైవాన్.**

---

5. ఇతర ముఖ్యమైన అంశాలు:

- **మిషన్ కోకింగ్ కోల్ (Mission Coking Coal):** కోకింగ్ కోల్ దిగుమతులను తగ్గించి, 2029-30 నాటికి దేశీయంగా 140 MT ఉత్పత్తిని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారు.
- **స్టీల్ జోన్లు:** కళింగ నగర్, రూర్కెలా, దుర్గాపూర్, విజగ్ (విశాఖపట్నం), జంషెడ్‌పూర్ వంటి 12 ప్రధాన ప్రాంతాలను స్టీల్ జోన్లుగా గుర్తించి లాజిస్టిక్స్ మెరుగుపరుస్తున్నారు.
- **AI ఇన్ స్టీల్ (AI in Steel):** ఉక్కు రంగంలో ఉత్పాదకతను పెంచేందుకు ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI) సాంకేతికతను జోడించడం.

పరీక్షలకు ఉపయోగపడే కీలక పదాలు:

- **CAGR:** 9% (2021-2026 మధ్య క్రూడ్ స్టీల్ వృద్ధి).
- **PM GatiShakti:** స్టీల్ యూనిట్ల జియోలొకేషన్ డేటాను ఈ ప్లాట్‌ఫారమ్‌లో పొందుపరిచారు.
- **BIS Standards:** 143 నాణ్యత నియంత్రణ ఉత్తర్వుల (QCOs) ద్వారా నాణ్యమైన ఉక్కును నిర్ధారిస్తున్నారు.

CPO పోర్టల్: రియల్ టైమ్ గవర్నెన్స్ కోసం నీతి ఆయోగ్ కొత్త అడుగు

నీతి ఆయోగ్ తన ప్రతిష్టాత్మక 'ఆకాంక్షాత్మక జిల్లాల మరియు బ్లాకుల కార్యక్రమం' (Aspirational Districts and Blocks Programme - ADP/ABP) బలోపేతం చేయడానికి **సెంట్రల్ ప్రభారీ ఆఫీసర్ (CPO) పోర్టల్**ను ప్రారంభించింది.

1. ప్రధాన ఉద్దేశ్యం (PRIMARY OBJECTIVE):

- **రియల్ టైమ్ గవర్నెన్స్:** క్షేత్రస్థాయి పరిశీలనలను ఎప్పటికప్పుడు నమోదు చేయడం.
- **లాస్ట్ మైల్ డెలివరీ:** సంక్షేమ పథకాలు సమాజంలోని చివరి వ్యక్తికి కూడా అందేలా చూడటం.
- **సమన్వయం:** కేంద్ర, రాష్ట్ర మరియు జిల్లా స్థాయి అధికారుల మధ్య సమన్వయాన్ని మెరుగుపరచడం.

2. పోర్టల్ పనితీరు (HOW IT WORKS?):

- **డేటా ఎంట్రీ:** సెంట్రల్ ప్రభారీ ఆఫీసర్లు (CPOs) క్షేత్రస్థాయిలో తాము గమనించిన అంశాలను, సిఫార్సులను మొబైల్ ద్వారా నేరుగా పోర్టల్‌లో అప్‌లోడ్ చేస్తారు.
- **తక్షణ స్పందన:** సిఫార్సు అప్‌లోడ్ అయిన వెంటనే సంబంధిత జిల్లా మెజిస్ట్రేట్లు (DMs) ఆ సూచనలను చూసి, అవసరమైన చర్యలు తీసుకుంటారు.
- **పర్యవేక్షణ:** రాష్ట్ర ప్లానింగ్ సెక్రటరీలు మరియు నీతి ఆయోగ్ అధికారులు ఈ ప్రక్రియను పర్యవేక్షిస్తారు. ఇది పారదర్శకతను మరియు బాధ్యతను (Accountability) పెంచుతుంది.

3. సంబంధిత కార్యక్రమాలు (RELATED PROGRAMS):

- **ADP (Aspirational Districts Programme):** 2018లో ప్రారంభమైంది. దేశంలోని వెనుకబడిన 112 జిల్లాలను అభివృద్ధి చేయడం దీని లక్ష్యం.
- **ABP (Aspirational Blocks Programme):** జిల్లాల కంటే సూక్ష్మ స్థాయిలో (Block level) అభివృద్ధి సాధించడానికి దీనిని 2023లో ప్రారంభించారు.

4. కీలక వ్యక్తులు (KEY PERSONALITIES):

- ఈ పోర్టల్‌ను నిటి ఆయోగ్ CEO **నిధి చిబ్బర్** (Nidhi Chhibber) ప్రారంభించారు.
- ADP/ABP మిషన్ డైరెక్టర్: **రోహిత్ కుమార్** (అడిషనల్ సెక్రటరీ).

---

5. పరీక్షా దృష్ట్యా ముఖ్యాంశాలు (EXAM POINTS):

- **నిర్వహణ:** నిటి ఆయోగ్ (NITI Aayog).
- **సాంకేతికత:** డేటా-డ్రివెన్ గవర్నెన్స్ (Data-driven Governance) మరియు డిజిటల్ ప్లాట్‌ఫారమ్.
- **విధానం:** ఇది ఒక "హై-ట్రస్ట్, పారదర్శక మరియు ప్రతిస్పందించే" (Responsive) పాలనా వ్యవస్థను నిర్మించడంలో సహాయపడుతుంది.

హిందీ జర్నలిజం 200 ఏళ్లు: 'సంచార్ మాధ్యమ్' ప్రత్యేక సంచిక విడుదల

భారతదేశంలో హిందీ జర్నలిజం ప్రారంభమై **200 ఏళ్లు** పూర్తయిన సందర్భంగా, ఇండియన్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ మాస్ కమ్యూనికేషన్ (IIMC) తన ప్రతిష్ఠాత్మక పరిశోధనా జర్నల్ **'సంచార్ మాధ్యమ్' (Sanchar Madhyam)** యొక్క ప్రత్యేక సంచికను విడుదల చేసింది.

---

1. చారిత్రక నేపథ్యం (HISTORICAL CONTEXT):

- **మొదటి హిందీ వార్తాపత్రిక:** హిందీలో వెలువడిన తొలి వార్తాపత్రిక **'ఉదంత్ మార్తాండ్' (Udant Martand)**.
- **ప్రారంభం:** దీనిని **1826**లో కలకత్తా (కోల్‌కతా) నుండి ప్రచురించారు.
- **ప్రాముఖ్యత:** ఈ పత్రిక ప్రారంభంతోనే భారతదేశంలో హిందీ జర్నలిజం ప్రస్థానం మొదలైంది.

---

2. ఐ.ఐ.ఎం.సి (IIMC) మరియు సంచార్ మాధ్యమ్:

- **IIMC:** ఇండియన్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ మాస్ కమ్యూనికేషన్, ఇది కేంద్ర సమాచార మరియు ప్రసార మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలోని స్వయంప్రతిపత్తి సంస్థ.
- **సంచార్ మాధ్యమ్:** ఇది IIMC ప్రచురించే ఒక ముఖ్యమైన పరిశోధనా పత్రిక (Research Journal). ఇది మీడియా రంగంలోని పరిణామాలను, మార్పులను విశ్లేషిస్తుంది.

---

3. కీలక ప్రసంగాలు - ముఖ్యాంశాలు:

రాజ్యసభ డిప్యూటీ చైర్మన్ **శ్రీ హరివంశ్** ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొని కొన్ని కీలక అంశాలను ప్రస్తావించారు:

- **వికసిత్ భారత్ 2047:** దేశ భవిష్యత్తును రూపొందించడంలో కమ్యూనికేషన్, పరిశోధన మరియు ఆవిష్కరణల (Innovation) పాత్ర కీలకం.
- **నైపుణ్య ఆధారిత యుగం:** ప్రస్తుత కాలాన్ని "స్కిల్ డ్రివెన్ ఎరా" (Skill-driven era) గా అభివర్ణించారు. సంప్రదాయ విద్యతో పాటు నిరంతర అభ్యాసం, నూతన సాంకేతికతకు అలవాటు పడటం ముఖ్యం.
- **జర్నలిజం బాధ్యత:** సమాజంలోని అట్టడుగు వర్గాలకు కూడా సమాచారాన్ని చేరవేసి, జాతీయ అంశాలపై ప్రజలలో అవగాహన కల్పించడం జర్నలిజం ప్రధాన బాధ్యత.

---

4. పరీక్షా దృష్ట్యా ముఖ్యాంశాలు (EXAM POINTS):

- **సంస్థ:** IIMC (Indian Institute of Mass Communication).

- **జర్నల్ పేరు:** సంచార్ మాధ్యమ్.
- **సందర్భం:** హిందీ జర్నలిజం 200 ఏళ్ల ప్రస్థానం (1826 - 2026).
- **తొలి పత్రిక:** ఉదంత్ మార్తాండ్.
- **ప్రస్తుత VC (IIMC):** డాక్టర్ ప్రజ్ఞా పాలివాల్ గౌర్.

ఐ.ఎన్.ఎస్ సునయన మయన్మార్ పర్యటన: భారత్ - మయన్మార్ నావికాదళ సంబంధాలు

భారత నావికాదళానికి చెందిన నౌక **ఐ.ఎన్.ఎస్ సునయన (INS Sunayna)**, ఆపరేషన్ **సాగర్ (IOS Sagar)** లో భాగంగా **04 మే 2026**న మయన్మార్‌లోని యాంగూన్ (Yangon) నౌకాశ్రయానికి చేరుకుంది.

1. పర్యటన యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం:

- **ద్వైపాక్షిక సంబంధాలు:** భారత్ మరియు మయన్మార్ దేశాల మధ్య సముద్ర సంబంధిత బంధాలను మెరుగుపరచడం.
- **నేవీ చీఫ్ పర్యటన:** ఇదే సమయంలో భారత నావికాదళ అధిపతి (CNS) **అడ్మిరల్ దినేష్ కె త్రిపాఠి** కూడా మయన్మార్‌లో పర్యటిస్తుండటం ప్రాధాన్యత సంతరించుకుంది.

2. కీలకమైన వ్యూహాలు (STRATEGIC CONTEXT):

ఈ పర్యటన భారత్ అనుసరిస్తున్న రెండు ప్రధాన విదేశాంగ మరియు రక్షణ విధానాలకు అనుగుణంగా సాగుతోంది:

- **MAHASAGAR (మహాసాగర్):** దీని పూర్తి రూపం '*Mutual and Holistic Advancement for Security And Growth in All Regions*'. హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంతంలోని దేశాల మధ్య భద్రత మరియు సమగ్ర అభివృద్ధి కోసం భారత్ ప్రారంభించిన చొరవ ఇది.
- **Neighbourhood First Policy (పొరుగు దేశమే ప్రథమం):** సరిహద్దు మరియు పొరుగు దేశాలతో స్నేహపూర్వక సంబంధాలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చే భారత విధానం.

3. పర్యటనలోని ప్రధాన అంశాలు:

- **వృత్తిపరమైన మార్పిడి:** మయన్మార్ నావికాదళ శిక్షణ కేంద్రాలను సందర్శించడం ద్వారా రెండు దేశాల నావికాదళాలు తమ ఉత్తమ పద్ధతులను (Professional Practices) పంచుకుంటాయి.
- **సాంస్కృతిక మరియు క్రీడలు:** ఉభయ దేశాల సిబ్బంది మధ్య స్నేహపూర్వక క్రీడలు మరియు సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడతాయి.

4. పరీక్షా దృష్ట్యా ముఖ్యాంశాలు (EXAM POINTS):

- **నౌక పేరు:** INS Sunayna (ఐ.ఎన్.ఎస్ సునయన).
- **ప్రాంతం:** యాంగూన్ హార్బర్, మయన్మార్.
- **విధానం:** MAHASAGAR మరియు Neighbourhood First.
- **నావికాదళ అధిపతి:** అడ్మిరల్ దినేష్ కె త్రిపాఠి.